

EXAMENSARBETE

Hur ser fördomar ut mot svenskar hos barn till invandrarfamiljer som lever mer eller mindre segregerade i det svenska samhället?

Examensarbete i socialpsykologi

Författare: Rania Mehanna

Handledare: Roland EK

Examinator: Sabina Holstein-Beck

Abstract

Till Sverige kommer det årligen ca 80 000 invandrare. Invandrarna kommer från olika kulturer och har med sig olika värderingar, normer och sociala influenser. De har en identitet som skapats utifrån det samhälle de tidigare levt i. Orsaken till att man väljer att leva i ett annat land kan variera. Studier, arbetskraftsinvandring och flyktingar är tre vanliga svar till varför man flyttar. I Sverige finns det bostadsområden med bara invandrare som boende. Boende i sådana områden känner sig isolerade vilket kan vara en grund för att skapa fördomar och stereotyper mot svenskar. Fördomar och stereotyper mot svenskar är olika och min undersökning visar på olikheter.

Syftet med denna uppsats är att genom kvalitativa intervjuer belysa om barn och ungdomar med invandrabakgrund i åldern 9-15 år har fördomar mot personer med svensk bakgrund. Jag har jämfört mellan invandrabarn som bor i segregerade områden och andra invandrabarn som bor i icke segregerade områden. Jag har jämfört vilka fördomar och stereotyper dessa barn har, och även hur barnen uttrycker fördomarna. Totalt intervjuade jag sexton barn och ungdomar. Barnen fick svara på ett antal öppna frågor. Svaren analyserades sedan utifrån socialpsykologiska teorier som social kognition, socialidentitets teori och social inlärning. Intervjuerna visade att skillnaden mellan grupperna var stor både tankemässigt och känslomässigt mot svenskar. Det har visat sig att respondenter som lever i segregerade områden har mer fördomar och stereotyper mot svenskar jämfört med dem som bor i icke segregerade områden.

NYCKELORD: fördomar, stereotyper, invandrare, segregerade och icke segregerade.

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	3
2	Bakgrund.....	4
2.1	Stereotyper.....	4
2.2	Fördomar.....	5
2.3	Identitet.....	7
2.4	Social identitet och fördomar.....	8
2.5	Syfte.....	9
2.6	Frågeställning.....	9
3	Teoretiska utgångspunkter.....	10
3.1	Social identitetsteori.....	10
3.2	Social kognition.....	11
3.3	Social inlärningsteori.....	13
4	Tidigare forskning.....	14
5	Metod.....	15
5.1	Urval.....	15
5.2	Etik.....	15
6	Resultat och analys.....	16
6.1	Slutsats.....	20
6.2	Diskussion.....	20
6.3	Förslag till vidare forskning.....	21
7	Referenslista.....	22
8	Bilaga 1.....	24
9	Bilaga 2.....	26
10	Bilaga 3.....	27

1 Inledning

I vissa områden i Sverige bor invandrare som kommer från olika kulturer. Dessa människor bor nästan isolerade från det svenska samhället. Trots att de bor i Sverige så lever de fortfarande enligt den gamla kulturen från hemlandet. Detta kan sedan leda till att möjligheterna blir mindre för invandrarungdomar eftersom de lever segregerade från det svenska samhället. Invandrarungdomar känner sig inte delaktiga i det svenska samhället och klyftorna ökar.

I media talas det om att invandrare är överrepresenterade när det gäller brottslighet. I Aftonbladet (00-03-13) finns det en artikel om hur många brott invandrare begår och artikeln tar upp att invandrare begår, i förhållande till gruppens storlek, fler brott än svenskar. Men artikeln tar också upp anledningar till överrepresentationen, som t.ex. segregation. En pojke i artikeln säger att han inte har några svenska vänner, att han skulle vilja ha det, men att det inte bor några svenskar i hans område. Det är lätt att ha fördomar om människor man inte känner. Man tror att svenskarna har alla fördelarna och lever i lyx, eftersom man inte känner någon svensk. Man jämför med hur man själv lever, och då växer fördomarna och även hatet.

I en annan artikel i Aftonbladet (08-12-18) beskrivs anledningen till oroligheterna i en invandrantät stadsdel i Malmö vara utanförskap till följd av en misslyckad integrationspolitik.

Om man får förhandsinformation om människor man träffar för en första gång påverkas man i hög grad av denna information. Detta gäller även om man bara fått en mycket kortfattad beskrivning. Experiment har även visat att detta kan leda till omfattade konsekvenser.

Människor med invandrarbakgrund kommer från olika kulturer. De har med sig olika värderingar, normer och sociala influenser. De har en identitet som har skapats utifrån det samhälle de tidigare levtt i. Orsaken till att man väljer att leva i ett annat land kan variera. Studier, arbetsinvandring och flyktingar är tre vanliga svar till varför man

flyttat. Oavsett om man flyttar inom eller utom sitt hemland uppkommer frågan om individens identitet. Hur dessa identitetsfrågor handhas av den enskilda individen kan bero på av vilken orsak individen kommit till ett nytt land och personliga faktorer att göra. I dagens postmoderna samhälle ställs det ofta stora krav på den enskilda individen att kunna röra sig mellan olika identiteter. Den sociala identiteten är en del av självuppfattningen som skapas utifrån en grupp tillhörighet, till skillnad från den personliga identiteten, som skapas utifrån ens personlighet och tidigare relationer till andra människor. Den sociala identiteten bidrar till personens självkänsla. Detta gäller till exempel religiösa grupper: Om gruppen är bra och berömd då är jag med. Det är socialidentiteten och grupp tillhörighet som skapar fördomar och motsättningar mellan grupper (Aronson, 2007).

2 Bakgrund

Under den här rubriken kommer jag att förklara ett antal begrepp. Jag kommer att börja med begreppet stereotyper och därefter begreppet fördomar för att sedan avsluta med begreppet identitet.

2.1 Stereotyper

Det är i princip möjligt att stereotyper kan vara positiva mot en grupp människor. Flertalet studier på detta område behandlar negativa uppfattningar mellan olika grupper, till exempel hur svenskar ser på invandrare, eller hur invandrare ser på svenskar. Stereotyper tycks förvärfvas i tidig ålder genom social påverkan och delas stort av medlemmarna i en kultur (Aronson m.fl., 2007).

Om vi genom hörsägen, stereotyper eller andra faktorer får en uppfattning om en annan person så påverkar det vårt sätt att behandla personen, vilket i sin tur påverkar personen ifråga och vi får vår uppfattning bekräftad. Detta brukar kallas en för självuppfyllande profetia. Man åstadkommer den effekt man förutsagt. Den självuppfyllande profetian har ofta en negativ effekt. Det kan medföra allvarliga konsekvenser både för den enskilda personen som samhället i stort (Aronson m.fl., 2007).

Genom att kategorisera individer i deras respektive gruppmedlemskap kan vi förenkla verkligheten och därmed göra den mer begriplig. Dessutom kommer det funktionella kognitiva behov att kategorisera som är knutet till stereotyper. Som generell beskrivning av en grupp och dess medlemmar, sägs stereotyper oundvikligt och automatiskt följa kategoriseringsprocessen.

Enligt Aronson (2007) stereotypiskt tänkande är ett vanligt inslag i vardagslivets sociala samspel. Utifrån yttre egenskaper (såsom ålder, kön, och etnisk tillhörighet) hos personen interagerar med aktiveras automatiskt de rådande stereotyperna om den grupp som personen tillhör. Om en främmande person avviker på något tydligt sätt så observeras avvikelsen omedelbart. Det gäller främst förekommande stereotyper och fördomar kring människor från andra språk och kulturgrupper. Det kan även gälla fysiska egenskaper såsom fetma eller handikapp av olika slag Aronson m.fl, 2007)..

Stereotyper utgörs av gemensamma och generaliserade uppfattningar. Stereotyper förknippas med något som kallas för ”illusorisk korrelation” där vi lätt bedömer en grupp efter en del av dess medlemmar. Att en del utlänningar begår brott ger en uppfattning om att en stor del av utlänningar är sådana. Allt detta lagras och bearbetas i olika scheman i form av social information. Bearbetning påverkas positivt eller negativt beroende på vilket humör personen ifråga var vid inmatningen av informationen. Ett annat synsätt betonar att de stereotyper som förekommer i ett samhälle ofta finns där för att rättfärdiga sociala orättvisor. Vi kan automatiskt kategorisera främmande människor som tillhör gruppen utan att se de enskilda individerna (Aronson m.fl, 2007).

2.2 Fördomar

I dagligt språk sägs fördom ofta betyda att döma någon eller något på förhand, alltså att bilda uppfattning om eller värdera något eller någon i frånvaron av direkt erfarenhet av den saken eller personen. Denna betydelse kommer från ordets latinska rötter: pre-judicium. Inom socialpsykologin har många definitioner av fördom framkommit genom åren. Nutida socialpsykologi följer till stor del Gordon Allports klassiska definition från 1954: Etnisk fördom är en motvilja baserad på en felaktig och icke flexibel generalisering. Den kan vara begränsad till en inbördes känsla eller rentav uttryckt i ord

eller handling. Den kan riktas mot en grupp som helhet, eller mot en individ p.g.a. att han eller hon är en medlem av gruppen.

Det finns fem huvuddrag i nästan alla olika definitioner av fördom i konventionell socialpsykologi: fördom baseras på en felaktig och icke flexibel generalisering. Enligt Schneider är en fördom en typ av förutfattad mening, en affektiv eller känslomässig reaktion mot en grupp människor eller en individ ur den gruppen. Fördom är en attityd, och liksom de flesta attityder, är den invecklad, komplex och tämligen labil (Schneider, 2004).

Fiske m.fl. (2002) anser att fördomar som avsky inte sällan uttrycks mot grupper som antas ha bristfälliga nivåer av kompetens. Således betraktas ofta fattiga och hemlösa med viss avsmak. Sympati visas ofta mot folk som betraktas som varma men inkompetenta, exempelvis handikappade.

Enligt Aronson (2007) kan en viss uppfattning också bli en fördom när den inte påverkas av nya fakta eller erfarenheter. Vi kan också tolka erfarenheter eller information på ett visst sätt som passar vår bild av "sanning". Fördomar har tre komponenter; känslomässig, kognitiv (stereotyper) och beteendemässig (diskriminering). En negativ attityd mot en folkslagspecifik grupp brukar bero på negativa stereotyper, dvs. negativa uppfattningar, som ger uttryck åt sig i fördomar (negativa känslor) och leder till diskriminering (negativa ageranden). Man kan skilja mellan automatiska (implicita, omedvetna) och kontrollerade (explicita, medvetna) negativa attityder. Medvetna och omedvetna fördomar mot till exempel en viss grupp, tycks inte vara associerade. Man kan uppvisa fördomsfullhet i den omedvetna utan att detta framkommer i den medvetna aspekten (Aronson m.fl, 2007).

Allport (1954) ansåg att detta var så viktigt att han vävde in det i sin definition av fördomar: "Etnisk fördom är en antipati baserad på en felaktig och icke flexibel generalisering."

Man har ofta försökt att finna samband mellan stereotyper, fördomar och diskriminerande beteenden. Generellt sett har det varit ett starkt implicit antagande att åtminstone stereotyper och fördomar är tätt anknutna.

2.3 Identitet

Inom socialpsykologin förknippas ordet identitet med begrepp som roll, själv och spegeljaget. Individens identitetsskapande synliggörs som en process som pågår under hela livet, men kan under vissa lägen bli kontinuerlig (Johansson, 1999). Enligt Giddens delas begreppet identitet upp i två olika delar, social identitet och personlig identitet. Personlig identitet utmärks genom individens kontinuerliga interaktion med världen som i sin tur skapar individens uppfattning om sig själv. Social identitet framställs genom de egenskaper som andra människor tillskriver en individ (Giddens, 2003). Begreppet social identitet bygger på antagandet att individens identitet grundar sig i grupptillhörighet och är baserad på yttliga egenskaper. Personlig identitet innebär att individens identitet grundas i människans rolltillhörighet och de förväntningar som ställs på individen (Trost & Levin, 2004).

Social identitet kan påverkas av oss själva genom att manipulera det yttre till att ge uttryck åt det vi vill vara. Vi kan med hjälp av olika materiella saker påverka hur andra uppfattar oss, beroende på vilka vi vill efterlikna. Personlig identitet grundas på det inre hos individen. Vad individer gör och hur individer beter sig influeras av hur deras idoler beter sig eftersom vi ofta imiterar deras attityder och värderingar (Giddens, 2003).

Hur identitet utvecklas hos ett barn påverkar också dess sätt att tänka fördomsfullt. Identitet hos individen spelar en stor roll för samspelet mellan människor. Det som påverkar individens identitet är familj och människor som vi bor tillsammans med, eller gruppen som vi tillhör (Aronson m.fl, 2007).

2.3.1 Familj och identitet

Det är under socialisation som vi utvecklar vår identitet och förmåga till självständiga tankar och handlingar. Det är individens samspel med andra som bidrar till att skapa hans eller hennes upplevelse av sig själv (identitet). Familjen har även en betydande roll liksom andra personer i ens omgivning (Giddens, 2003).

Socialisationen pågår under hela livet men framför allt under barndomen. Hur socialisationsprocessen ser ut skiljer sig åt mellan olika individer, men det finns ändå ett par stadier som alla genomgår på ett eller annat sätt. Det första stadiet är den primära socialisationen som påbörjas redan innan födseln och genom vilken individen blir en medlem i samhället. Den primära socialisationen anses som mest betydelsefull för individen. Det är här grunden läggs för individens framtida värderingar. Föräldrarna har här en stor betydelse. Föräldrarna fungerar som en länk till omvärlden. Föräldrarnas definition av verkligheten tas för given och upplevs som en riktig verklighet för barnet. Även den samhällsklass som barnet föds in i påverkar perspektivet på den sociala världen. Barnet identifierar sig med personerna i sin omgivning och övertar de signifikanta roller och attityder och omvandlar dessa till sina egna (Berger & Luckmann, 1998).

Den sociala identiteten är en del av självuppfattningen som skapas utifrån en gruppstillhörighet. Detta till skillnad från den personliga identiteten, som skapas utifrån ens personlighet och tidigare relationer till andra människor. Den sociala identiteten bidrar till personens självkänsla. Detta gäller till exempel religiösa grupper. Om gruppen uppfattas som bra och känd då är jag det med. Det är den sociala identiteten och gruppstillhörigheten som skapar fördomar och motsättningar mellan grupper (Aronson m.fl, 2007)

2.4 Social identitet och fördomar

Social identitetsteori (SIT) innebär att fördomar, stereotyper och andra former av negativa förhållningssätt mellan olika grupper är oundvikliga. De minimala gruppexperimenten anses grundläggande för att fastställa att bara kategorisering i sig av människor i ingrupper och utgrupper är det första steget mot diskriminering och fördomar grupper emellan. Många forskare har använt resultaten av de minimala gruppexperimenten för att hävda detta och att påstå att intergruppdiskriminering och fördomar är en olyckligt men oundviklig biverkning av det kognitiva behovet att kategorisera människor i fack” (Augoustinos m.fl, 2006).

2.5 Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur fördomar skapas hos barn till invandrare som huvudsakligen bor i segregerade områden (områden där de flesta invånare har utländsk bakgrund). Jag vill sedan jämföra med andra invandrarbarn som växer upp inom osegregerade områden (svensk miljö). Finns det skillnader i sättet att uttrycka fördomar och hur ser i så fall denna skillnad ut.

2.6 Frågeställning

Hur påverkas sättet att tänka fördömarfullt om ett barn mellan 9 och 15 års åldern växer upp i ett mer segregerat boende jämfört med barn som växer upp under större inflytande av det svenska samhället?

3 Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel presenteras de teorier som jag kommer att använda i denna studie.

Kapitlet börjar med den sociala identitetsteorin, därefter presenteras social kognitions teori och kapitlet avslutas med social inlärningsteorin.

3.1 Social identitetsteori

Enligt socialidentitetsteorin grundar sig individers identitet på grupptillhörighet och är baserad på ytliga egenskaper. Socialidentitetsteorin och självkategoriseringsteorin har utvecklat den här idén och hävdar att liknande inställningar kan utgöra grunden för psykologisk gruppinformation, eller med andra ord att delade attityder kan utgöra en grund på vilken vi delar upp världen i "vi" och "dem". Pro-choice (att man är för individens eget val till t.ex. abort) och pro-life (att man är emot abort) grupper ger ett tydligt exempel på psykologiska identiteter som grundas på en gemensam attityd. Genom att grupperna erbjuder ett sammanhang, i vilket människor kan jämföra sina egna attityder med andras, bedöms lämpligheten i de egna attityderna. En inställning är korrekt, giltig och välvårdad i den mån den är förankrad i en grupp av människor med liknande uppfattningar, åsikter och attityder (Augoustinos m.fl, 2006).

Social identitetsteori består av tre delar:

Kategoriindelning, som är den mest elementära delen, innebär att vi ofta sätter andra, och även oss själva i kategorier. Det är processen där vi identifierar en individ som tillhörande en särskild social grupp och har viktiga kognitiva konsekvenser. Accentuationseffekten hävdar att skillnader mellan kategorier och likheter inom kategorier förstärks. Ändå är det så att inte alla kategoriseringar producerar förstärkta omdömen. Accentuationseffekten kan bara förväntas när kategoriseringarna är framträdande för personen som bedömer stimuli och när kategoriseringarna är användbara för personen för att kunna göra bedömningen (Augoustinos m.fl, 2006).

Identifiering innebär att vi förknippar oss själva med vissa grupper med syfte att stärka vår självkänsla. En av de mest grundläggande kategoriseringarna är distinktionen mellan sig själv och andra och dess mer sociala följd, distinktionen mellan vi och dem.

Det är ett mäktigt motiv att tänka gott om sig själv, att ha god självkänsla. Detta motiv verkar på ett såväl socialt som individuellt plan. En persons sociala identitet utgörs av ett stort antal sociala identifieringar personen har med olika sociala kategorier, men alla dessa verkar eller aktiveras inte samtidigt, utan social identitet vid ett tillfälle utgörs av ett fåtal identifieringar utvalda för att passa i det särskilda sociala sammanhanget (Augoustinos m.fl, 1995).

Jämförelse innebär att vi jämför våra grupper med andra grupper, och ser positiva fördelar med den grupp vi tillhör. Denna teori har förändrats över åren, men social identitets teorins hörnsten gällande jämförelse är att vi jämför oss ”nedåt” för att göra oss själva bättre. Oavsett hur människor socialt jämför mellan den grupp de tillhör och andra grupper, är det konsekvenserna snarare än mekanismerna hos sådana jämförelser som är intressanta (Augoustinos m.fl, 2006).

3.2 Social kognition

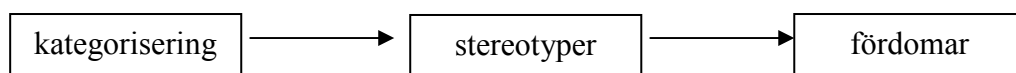
Scheman, kategorier och stereotyper är centrala begrepp inom social kognition. Dessa begrepp används för att förstå hur människor organiserar den sociala världen på ett systematiskt sätt. Scheman är kognitiva strukturer som organiserar komplex information på ett meningsfullt sätt så att man lätt kan komma åt informationen när man behöver denna. Scheman hjälper oss att ge mening åt världen, de ger struktur till våra uppfattningar och erfarenheter som lagras i minnet för senare hämtning. Dessa kunskapers struktur hjälper ett antal centrala kognitiva processer såsom perception, minne, och utveckling. Empirisk forskning har främst fokuserat på personscheman (person prototyper roll schema (stereotyper), eget schema och evenemang scheman/scripts) (Augoustinos m.fl, 2006).

Den kognitiva komponenten kallas här för stereotyper och dessa består av kulturellt delade uppfattningar, oftast negativa om den grupp som fördomarna och motsättningarna gäller. Den utsatta gruppen kallas i dessa sammanhang för utgrupp medan den dominerande gruppen kallas för ingrupp (Augoustinos m.fl, 2006).

Som tidigare nämnts ovan lagras det som vi lär oss om det sociala livet inom oss i form av scheman. Dessa scheman kan vi senare använda oss av vid olika situationer när vi behöver den kunskap som de innehåller. Men en stor del av våra liv följer någonting som kallas för "skript" som styr de tolkningar vi gör om andras handlingar. Skript styr även vad vi minns om det som vi en gång läst eller hört, och våra föreställningar om framtiden och framtida tolkningar. Det är framförallt den information som lätt passar ihop med våra scheman som lagras i minnet, för att senare aktiveras av Skript. Däremot lagras informationen som känns främmande för oss i form av etiketter. Etiketter och Skript reagerar på ett enskilt sätt(Aronson m.fl, 2007).

Utöver detta bildar vi uppfattningar om vilka egenskaper andra har (personschema) i form av s.k. stereotyper. Stereotyper utgörs av gemensamma och generaliserade uppfattningar. Stereotyper förknippas med något som kallas för "illusorisk korrelation" där vi lätt bedömer en grupp efter en del av dess medlemmar. Att en del utlänningar begår brott ger en uppfattning om att en stor del av utlänningar är sådana. Allt detta lagras och bearbetas i olika scheman i form av social information. Bearbetning påverkas positivt eller negativt beroende på vilket humör personen ifråga var vid inmatningen av informationen(Aronson m.fl, 2007).

Relationen mellan kategorisering, stereotyper och fördomar illustreras i figur 1:

Figur 1: fritt från Augoustinos m.fl (2006)

Kategoriindelning innebär att vi ofta får sätta andra (och oss själva) i kategorier. Identifiering innebär att vi förknippar oss med vissa grupper (vår ingrupp), som syftar till att stärka vår självkänsla. Jämförelse innebär att vi jämför våra grupper med andra grupper, ser fördelar med den grupp vi tillhör (Augoustinos m.fl. 2006). Kategoriindelning är fördomarnas kognitiv mekanism av fördomar. Den sociala kognitiva ståndpunkten att social kategorisering, som delar upp de sociala orden på "oss" och "dem" drivs av vårt kognitiva behov av att förenkla den surrande förvirring i

vår sociala miljö. Samtidigt kan grupp- eller kategoribaserade uppfattning ses som en snedvridning eftersom människor inte ses som individer i sin egen rätt, utan snarare som prototypiska gruppmedlemmar. Den sociala kognitionen hävdar också att när vi uppfattar med hjälp av sociala grupper så ser vi inte vad som verkligen är där. Detta leder till stereotyper. Stereotyper är bara ett steg bort från att producera diskriminering och fördomar.

3.3 Social inlärningsteori

Social inlärningsteori beskriver hur vi lär oss olika beteendemönster, man menar att merparten av vårt sociala beteende är inlärt. Inlärningsteori betraktar människors beteende som en följd av miljöns inverkan. Det sägs att vi människor tar efter hur andra människor beter sig och att vi imiterar dem.

Känslan av självförmågan är en viktig motiverande faktor i all inlärning. En känsla av självförmåga ger individen en uppfattning att denne kan klara situationer och påverka omständigheter som är viktiga i hans/hennes liv. Den som upplever sig klara situationer lyckas oftast med att göra det, däremot finns en stor risk att misslyckas för den som tvivlar på sin egen förmåga. För att kunna bilda sig en uppfattning om sin egen förmåga kan individen utnyttja information av fyra slag; det första handlar om kännedom om tidigare prestationer hos individen. Visar det sig att personen misslyckats tidigare försvagas ens självförmåga medan den förstärks om han lyckats. Det andra är individens kännedom om prestationer utförda av personer som liknar honom själv. Har min nära vän klarat sig då kommer jag säkert att klara mig med. Den tredje handlar om uppmuntran via verbalt påverkan: du kommer säkert att klara detta. Och den fjärde och sista är i form av fysiska och emotionella reaktioner(Helkama m.fl, 2004)

4 Tidigare forskning

Det var inte lätt att hitta artiklar när det gäller fördomar mot svenskar. Nästan all tillgänglig forskning inom detta område handlar om motsatsen, dvs ”svenska fördomar mot invandrare”. Detta gäller inte bara i Sverige utan även i andra länder i Europa. I tillgänglig forskning märks det att man glömmer bort, eller inte tänkt på att fördomar förekommer även hos invandrare i det nya landet. Då de inte känner sig accepterade i det nya samhället, eller inte känner sig hemma. Jag har använd olika sökmotorer via Internet, Libris, bibliotekets databaser och Google scholar. Jag fick även hjälp av personal som jobbar på biblioteket vid högskolan i Skövde.

Författaren Masoud Kamali var den enda som jag har kunnat hitta genom mina sökningar. Kamali är en fil. dr. i sociologi, och integrationsforskare vid Uppsala universitetet. Kamali har skrivit om fördomar hos ungdomar med utländsk bakgrund mot svenskar, och utfört en studie med titeln ”Varken familjen eller samhället” som handlar om invandrarungdomars attityder mot det svenska samhället. För att utföra studien intervjuade han ett antal ungdomar med utländsk bakgrund i segregerade områden. Studiens resultat visade att andragenerationsinvandrare möter problem när de försöker integrera sig i det svenska samhället samtidigt som de ser sig tvungna att tänka på föräldrarnas bakgrund, normer och värderingar. Dessa tar avstånd från myndigheter; socialtjänst, polis för att de inte har någon förtroende för dem. Ungdomarna ser sig själva som isolerade från samhället och varken tillhör det svenska samhället eller föräldrarnas bakgrund. Detta leder till att de grupperar sig med andra invandrarungdomar som ett sätt att skaffa sin egen identitet som invandrarungdom.

Kamali menar att det som är viktigast av allt är att svenska myndigheter till exempel genom personal inom socialtjänsten skaffar sig kunskap om invandrarnas familjestrukturer. Man behöver inte kunna allt om invandrarnas kulturer men det är viktigt med vissa förhållningssätt som kan skapa förtroende mellan invandrare och socialarbetaren.

5 Metod

För att utföra studien har jag valt en semi- strukturerad intervju form, detta med avsikt att ge intervjupersonen större frihet för att utforma sina svar och på sitt eget sätt, samtidigt som jag som intervjuare kunna ställa frågor som jag allt eftersom kommer på under intervjuens gång. Eftersom en del av frågorna kan vara känsliga för barnen ser jag att det kan vara bra med öppna frågor så att de intervjuade får berätta det de själva vill. Alla intervjuade informerades om att de kan avbryta intervjun om den blev för känslomässig.

Jag har intervjuat 16 invandrabarn i ålder mellan 9 och 15 år. Intervjuerna har spelats in på bandspelare för att sedan transkriberas enligt Bryman´s teckenförklaring som han tar upp i sin bok Samhällsvetenskapliga metoder (Bryman, 2002). Till intervjuguiden har jag konstruerat ett antal frågor under olika teman. Intervjuguiden bifogas uppsatsen.

5.1 Urval

Jag har intervjuat åtta invandrabarn som bor i segerade områden. Sedan har jag intervjuat åtta invandrar barn som bor i bostadsområden där majoriteten är svenskar. En del av barnen kommer från stora städer i Sverige där invandrare bor nästan helt isolerad från det svenska samhället. Åtta barn kommer från mindre städer där de umgås med enbart svenskar.

5.2 Etik

Deltagarna av denna studie var barn således har tillstånd från samtliga föräldrar inhämtats innan påbörjandet. För att säkra anonymiteten kommer områden som de intervjuade kommer ifrån inte att anges.

6 Resultat och analys

Intervjuerna med barnen har visat att barnen i de segregerade områdena har inga svenska vänner medan barn som bor i icke segregerade områden enbart har svenska vänner. Barnen i de segregerade områdena vill inte ha svenska vänner, och har fördomar om att svenska vänner inte går att lita på. En av dem menade att svenskar är kalla, och när han ville leka med ett svenskt barn hemma hos barnet upplevde han att han inte var väl mottagen av barnets föräldrar. Alla barnen från segregerade områden uppgav att de inte vill flytta därifrån, men att de vill ha samma standard på sitt bostadsområde som i områden hos svenskar. De tycker att det är orättvist att svenskar har bättre liv jämfört med livet som de själva har. Ingen av de intervjuade från segregerade områden känner sig svensk, trots att de är födda i Sverige.

Barnen i de icke-segregerade områdena upplever sig själva vara svenskar och tycker om att leka med svenska vänner, och ser ingen skillnad mellan sig själva och de svenska barnen. De tycker att det är konstigt att man frågar dem om de är svenskar. En av dem sa: ”om jag inte är svensk, vad är jag då?”. Samtidigt skäms några av dessa barn över sin bakgrund. De vill vara precis som en svensk. En av dem tvingas av sina föräldrar att leka med invandrarbarn, men trivs inte, eftersom hon inte tycker att dessa tänker på samma sätt som hon själv gör. När det gäller frågan om vilken kultur de befinner sig i svarade åtta av åtta intervjuade som bor i segregerade områden att de tillhör föräldrarnas kulturer. Men endast tre av åtta intervjuade av dem som bor bland svenskar svarade att de tillhör hemlandet kulturer.

De flesta intervjuade tycker att det råder en viss smygrasism i de svenska hemmen. Detta får dem att längta tillbaka till sitt hemland. Samtidigt vill de leva kvar i Sverige och kämpa emot det som de kallar fördomar. De tycker att rasism är något som aldrig får eller ska förekomma och att det är deras ansvar att kämpa mot rasism. De ser det som en nödvändighet att kämpa för att de ska kunna leva i ett fördomsfritt och rättvist samhälle. Enligt Aronson m.fl. (2007) stereotyper förekommer i ett samhälle för att rättfärdiga sociala orättvisor. En del av de intervjuade tycker att Sverige tillhör även dem. Så tänker en ungdom som bott hela livet i segregerade områden. Ungdomarna som

bott i segregerade bostadsområden vill gärna flytta till icke-segregerade områden för att de tycker att man då bor i finare hus och lugnare områden. Samtidigt visar det sig att när de flyttar så söker de inte kontakt med svenska ungdomar utan håller kontakt med de gamla kompisarna. Något som överensstämmer med Augoustinos m.fl. (1995) om att vi människor förknippar oss själva med vissa grupper med syfte att stärka vår självkänsla.

Sex av åtta intervjuade har inga Svenska kompisar. De har bland annat uppfattningen om att ”man inte kan lita på svenskar”, att ”svenskar är osociala och döda” och att svenskar ”skäms att leka med oss” ”svenskar tycker inte om oss” osv. en beskrivning som kan kopplas till Aronsons då vi automatiskt kan kategorisera främmande människor som tillhör gruppen utan att se de enskilda individerna (Aronson m.fl. 2007). Och även Augoustinos som menar att vi jämför våra grupper med andra grupper, och ser positiva fördelar med den grupp vi tillhör (Augoustinos m.fl, 1995).

Två av de intervjuade uppgav att de lekte med några svenskar, mest för att de tyckte synd om svenskarna, som de kallade ”blatta”. I detta fall handlade det om två svenska elever som gick på en skola där majoriteten av eleverna var med utländsk bakgrund. Då de intervjuade hade sedan tidigare gått på en skola där majoriteten var svenska elever och oftast kände sig ensamma, förstod de hur de svenska eleverna kände när dessa gick på en skola där majoriteten av eleverna var med utländsk bakgrund. De intervjuade menade att de valde att leka med svenska elever bara för att de kände igen sig själva i situationen, och ville inte se några andra lida eller gå igenom det som de hade upplevt tidigare.

Barn/ungdomar som jag intervjuade som lever i bostadsområden där majoriteten är svenskfödda, verkar inte ha fördomar mot svenskar. Barnen har svenska kompisar och tycker inte att man ska gruppera sig med sitt eget folk. De tycker att man inte ska isolera sig utan man måste vara öppen mot det nya, och att man måste anpassa sig till det svenska samhället. De pratar inte om ”vi” och ”de”, och tycker att alla barn som är födda i Sverige är svenskar och att det inte finns skillnad mellan dem. Dessa ungdomar vill att föräldrarna har jobb och skäms ifall föräldrarna lever på socialbidrag. Ungdomarna eftersträvar alltid en levnadsnivå som minst lika bra som deras jämnåriga

svenska kompisar, eller andra svenska barn som de träffar. Alla intervjuade har svenska kompisar som de umgås med. En tjej av de intervjuade menade att hon gärna ville umgås med svenska kompisar då och då precis som andra kompisar gör, men detta möter dock hinder eftersom det begränsas av föräldrarna. Något som kan tolkas som att föräldrarnas beteende ger upphov till ”fördomsliknande” problem för barnet. I sådana fall vill inte barnet uppge till kompisarna varför hon inte vara med och sova över exempelvis, utan hon försöker hitta på olika orsaker som att resa bort eller att några andra kompisar kommer hem till henne. Detta då man är rädd för att uppfattas som avvikande samtidigt som man skäms att säga sanning. Enligt Helkama m.fl. (2004) är skam en emotion som kräver medmänsklighet för att lösas upp. Skam förekommer under olika situationer. Vad som betraktas som skamligt kan variera mellan olika kulturer: det som betraktas som skamligt i en kultur kan betraktas som en bra egenskap i ett annan. Men det som troligtvis är gemensamt bland många kulturer är att skammen skyddar något mycket värdefullt och ömtåligt (Helkama m.fl, 2004).

En av de intervjuade berättade att hennes föräldrar vill att hon ska umgås med barn som har invandrarbakgrund men hon själv tycker inte om det. I detta fall hade barnet själv inte några fördomar utan det verkar som att fördomar förekommer hos föräldrarna, som inte kunnat påverka barnets åsikter på samma sätt som föräldrarnas fördomar påverkar barn i de segregerade områdena. Detta kan förklaras med att samhället som man lever i spelar en stor roll för hur identiteten hos ett barn utvecklas. Fördomar kan uppstå på olika sätt. Vanligt är att barn okritiskt övertar färdiga åsikter eller meningar från föräldrar. Fördomar och stereotyper grundar sig på otillräcklig fakta. Man vet för lite, och om man är osäker kan det kännas skönt att kunna uppvisa bestämda åsikter, annars blir verkligheten alltför hotande (Aronson m. fl, 2007).

Fördomar och stereotyper är en del av identiteten hos individen. I ovanstående fall ser vi att ett barn lever med en familj som tänker fördomsfullt men samtidigt lever bland svenskar, påverkas han/hon inte på samma sätt som andra barn som lever i segregerade områden. Det är under socialisationen vi utvecklar vår identitet och förmåga till självständiga tankar och handlingar. Det är individens samspel med andra som bidrar till

att skapa hans eller hennes upplevelse av sig själv. Familjen har en betydande roll liksom andra personer i ens omgivning (Giddens, 2003).

De flesta av mina respondenter tänker fördomsfullt utan att vara medvetna om detta. De vet inte vad ordet fördom innebär, men använder begrepp såsom 'vi och de' och grupperar sig i sina egna grupper. Detta kan relateras till social identitetsteorin (kap 7.3). Även social inlärningsteori skulle kunna kopplas till detta, där bland annat imitation och modellinlärning ingår. Vilket innebär att individer tar efter personer i sin omgivning och identifierar sig själva med dessa. Genom att imitera till exempel sina föräldrar får barnet en positiv eller negativ förstärkning på beteendet. Om det är positivt kommer troligtvis barnet att bete sig likadant i framtiden (Nilsson, 1996).

Undersökningen har visat att svenska barn med invandrarbakgrund skiljer sig från varandra i fråga om fördomar mot svenskar. Invandrare som bor i segregerade områden har mer fördomar mot svenskar jämfört med invandrarungdomar som bor i icke segregerade områden. Det har visat sig att alla intervjuade barn/ungdomar i segregerat område upplevt en tydlig distinktion mellan "vi" dvs invandrare och "de" svenskar. En sådan markering kan bero på okunnighet. Med detta menar jag att man från både parter (invandrare och svenskar) inte ansträngt sig för att lära känna varandra. Detta kan bero på brist på informationsprogram som myndigheter och övriga ansvariga i samhället bör ta initiativ till och bidra med, att folk kan börja lära känna varandras levnadssätt och kulturella skillnader när det exempelvis gäller normer och värderingar.

Många av respondenterna har markerat en tydlig skillnad när det gäller sättet att känna sig svensk, beroende på om den intervjuade bor i en svensk miljö, eller i ett segregerat område. Skillnader i sättet och möjligheten att umgås med svenskar. Det var lättare för ett invandrarbarn som bor i ett icke segregerat område att ha svenska kompisar jämfört med invandrarbarn som bor i segregerat område. Brist på kontakt och kommunikation mellan invandrare och svenskar kan vara en av orsakerna bakom förekomsten av en del fördomar från båda håll. Jag anser att ett bra sätt att bli av med dessa fördomar är att prata om dem.

6.1 Slutsats

Utifrån det insamlade materialet har jag kunnat dra slutsatsen att invandrarbarn som lever i icke-segregerade områden verkar ha mindre fördomar mot svenskar, alternativt saknar de fördomar helt. Men invandrarbarn som lever i segregerade områden verkar vara fördomsfulla och har bildat sig en negativ uppfattning om svenskar utan att veta varför de tänker på detta sätt. Jag har alltså fått fram att det hos dessa barn finns negativa föreställningar och förutfattade meningar mot svenskar som jag ser som fördomar. Min slutgiltiga uppfattning är att om man ger barnen/ungdomarna med fördomsfulla tankar möjlighet att bo i integrerade bostadsområden, kommer barnen att få en mindre fördomsfull bild av svenskar och det svenska samhället. Dvs deras identitet kan komma att förändras beroende på samhället de bor i.

6.2 Diskussion

Integration kan vara bra på många olika sätt, och en tydlig fördel är att integration kan minska fördomar, bara om man vet hur man ska göra. Man kan exempelvis inte tvinga en svensk att kommunicera med invandrare på ett värdigt sätt samtidigt som denne har fel uppfattning om invandrare. Samtidigt kan det inte vara lätt att låta en invandrare flytta till ett område där majoriteten är svenskar och förvänta sig att han/hon uppför sig som en svensk när personen inte vet mycket om den svenska kulturen. Därför är det en fördel att satsa på olika program genom exempelvis att låta människor som redan har kompetens och erfarenhet kring det svenska samhället att agera som en "länk" mellan de båda grupperna genom spridning av information om varandras levnadssätt, religioner och kulturer. Många negativa uppfattningar skulle kunna ändras om man ägnar lite mer resurser åt problemet. Det som dock kan vara svårt att ändra på har med religion att göra. Exempelvis motsatte sig muslimer i Frankrike för några år sedan mycket hårt regeringens försök att förbjuda muslimska kvinnor att bära slöja när de var i skolan. Sådana förbud kan komplicera situationen mer än de att underlätta den. Det är viktigt att respektera människors religion och skilja den ifrån kultur. För att minska stereotyper och fördomar behöver vi arbeta med problem redan i tidigt skede. Föräldrarnas uppfattningar kan ofta påverka barnens uppfattningar. Därför menar jag att satsning behöver göras lika mycket på vuxna som barn. När vuxna eller föräldrarna minskar fördomar gör barna det också eftersom barn ofta betar sig precis som föräldrarna gör.

En av åtgärderna som myndigheter kan vidta är exempelvis att underlätta för invandrare att få arbete något som kan vara ett bra sätt för dessa att ta sig in i det svenska samhället och lära känna samhället på ett bättre sätt. Det flesta invandrare vill ha bra arbete, de föredrar att arbeta med något som ger de högre status i samhället. De som inte lyckas med detta föredrar ibland att leva på socialhjälp eller liknande, än att exempelvis arbeta som städare. Man vet att socialstöd finansieras av skattepengar och människor som arbetar kan bli irriterade på andra som får möjlighet att arbeta och försörja sig men föredrar att ta emot stöd istället. Ett beteende som även uppmuntrar till uppkomst av fördomar.

6.3 Förslag till vidare forskning

Som framkommit i denna studie är bostadssegregering en av orsakerna till invandrarnas fördomar mot svenskar. Förslag till vidare forskning är att undersöka vilka ytterligare orsaker finns det bakom uppkomsten av fördomar hos invandrare mot svenskar. Genom att identifiera ytterligare orsaker blir det lättare att arbeta med problemet.

7 Referenslista

- Augoustinos, M, Walker, I & Donaghue, N. *SocialCognition: An Integrated Introduction*. (2006). London:Sage.
- Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Garden City, NY: Doubleday/Anchor.
- Aronson, E., Wilson, D.T & Akert, M.R (2001). *SocialPsychology*. (fifth ed.) New Jersey: Printice Hall. Huvudlitteratur
- Berger P. & Luckmann T. (1998). *Kunskapssociologi*. Falun: Wahlström & Widstrand.
- Bryman, A. (2001). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.
- David J. Schneider (2004). *The psychology of stereotyping*. The Guilford Press. A Division of Guilford Publications, Inc.
- Helkama, K, Myllniemi, R & Liebkind K. (2004). *Socialpsykologi*. Malmö: Liber .
- Fiske ST, Cuddy AJ, Glick P, Xu J. (2002). *A model of (often mixed) stereotype content: competence and warmth respectively follow from perceived status and competition*. J Pers Soc Psychol. Jun;82(6):878-902.
- Giddens, A. (2003). *Sociologi*. (3:a upplagan) Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, T. (1996). *Socialpsykologi; Moderna teorier och perspektiv*. Lund: studentlitteratur.
- Nilsson, B. (1996). *Socialpsykologi*. Lund: Studentlitteratur.

Elektroniska källor

<http://www.aftonbladet.se/nyheter/0003/13/dokument.html>

<http://www.aftonbladet.se/nyheter/article4030008.ab>

http://en.wikipedia.org/wiki/Social_identity

8 Bilaga 1

Frågor:

Kön

Ålder

Ursprung:

Är du född i Sverige?

Var bor Du?

Vilket land kommer dina föräldrar från?

Vilken skola går du på?

Integration:

Har du svenska kompisar?

I så fall hur många?

Hur ofta träffas ni?

Gör ni några aktiviteter tillsammans?

Vad tycker du om att ha svenska kompisar?

Hur tycker du att mottagandet i gänget är?

Hur ser du Sverige?

Kultur och Tillhörighet:

I vilken kultur befinner du dig i?

Kan du berätta lite mer?

Hur känner du dig att visa din kultur?

Skäms du av att visa din kultur?

Känner du dig svensk?

Brukar du dölja din bakgrund?

Har du någon gång känt att svenskar behandlar dig annorlunda pga. att du är invandrare, om det på vilket sätt?

Vilka behandlar dig bäst; andra med samma kultur eller svenskar, och hur?

Känner du dig diskriminerad för att du kommer från en annan kultur?

När känner du dig trygg, trygghet i din kultur miljö eller i svensk miljö?

Vilken kultur känner du dig mest hemma i och varför?

Tror du att det finns mycket fördomar i det svenska samhället

9 Bilaga 2

Information till vårdnadshavare elever i klass ... på ... skolanangående intervjuer utförda av en Socialpsykologi studerande vid Högskolan i Skövde

Jag är student som går sista terminen vid Högskolan i Skövde. Jag läser socialpsykologi programmet och nu skriver jag ett examensarbete och behöver intervjua ett antal barn. Jag hoppas att du/ni inte har någonting emot att jag intervjuar ditt barn. I så fall behöver jag ditt skriftliga medgivande för ditt barns medverkan. Medverkan är frivillig och kan när som helst avbrytas. Uppgifter om barna kommer att behandlas enligt sekretess. Barnes namn samt namn på skolan kommer inte att framgå i examensarbetet. Föräldramedgivande medföljer denna information. Vänligen skriv under talongen och returnera den till skolan.

Med vänliga hälsningar

Rania Mehanna tfn: 070X- XX XX XX

Högskolan i Skövde

Institutionen för teknik och samhälle

10 Bilaga 3

FÖRÄLDRAMEDGIVANDE

- JA, jag/vi tillåter att mitt/vårt barn**
- NEJ, jag/vi tillåter INTE att mitt/vårt barn**

.....
(Barnets namn)

.....
Datum

..... Tel: .....
(Målsmans underskrift)